

DRTO(2019)

07/10/2019

Europutne Konsilosko Dijago e Romane thaj Phirutnengere¹ Civilno Societasar

8-to Khidipe

Strasbourg, 10-11 October 2019
Palais de l'Europe, Room 10

**"E Romane thaj Phirutnengere Chavengo arakhibe vash o hakaj pe lokheder avipe dzi pe kvalitetno edukacija.
Maripe mamuj shkolaki segeregacija trujal inkluzivno edukacija"**

HARNI/SKURTO AGENDA

Thursday, 10 October 2019

08.30 - 09.00

Participantongo registiriribe

09.15-10.15

Legislacija, politike thaj praktike ano chavorengo protektiribe pe lengo lokheder avipe dzi pe kvalitetno thaj inkluzivno edukacija, thaj te dziven ano trujalipe tromalo diskriminacijatar

Mishtoavipe thaj phutarimaskere vorbi

Sherutno: **Gilles Heyvaert, Belgijako Permanentno Rezentanto ano Europako Konsilo**, Permanentno/savahtengo/ Belgijako Rezentanto eno Europako Konsilo, Sherutno ano Komiteti e Ministerengo pe Grupa e Raporterengo vash e Socijalno thaj Sastipaskere Phuchipena (GR-SOC)

- **Linos-Alexandre Sicilianos**, Prezidento ande Europaki Kriss pe MANushikane Hakaja
- **Jeroen Schokkenbroek**, Sherutno ande Anti-Diskriminacija, Europako Konsilo
- **Peter Pollák**, Evropako Parlamentosko Membro

Diskusija

10.15 - 11.00

Tematura te oven diskutuime:

- *Diskriminacijakere praktike phangle e hakajesar vash edukacija.*

E scenako keripe – Siguripe e hakajengo vash e chavore ani edukacija

Kodo sesija ka prezentuin pes e standardura thaj e norme kerdine kotar e internacionalno organizacije vash e edukacija e Romane thaj Phirutnengere chavorengi

Moderatoroka: **Maria-Andriani Kostopoulou**, Sherutni ano Ad hoc Komiteto pe Chavorengere Hakaja (CAHENF)

¹ E vorbi "Roma thaj Phirutne" phena pes ande Europako Konsilo te sikavel o buhlo diverziteti e grupengo save si uchardine e buchasar so kerel o Europako Konsilo an kodo umal: jekhe rigatar a) Roma, Sinti/Manush, Calé, Kaale, Romanichals, Boyash/Rudari; b) Balkaneskere Egiptjanura (Egiptjanura thaj Ashkalije); c) Chachunerigeski grupa (Dom, Lom thaj Abdal); thaj, javere rigatar, grupe sar so si Phirutne, Yenish, thaj e populacija dzande teli administrativno alav sar "Gens du voyage", sar vi e manusha save so phenena peske Gypsies. Kodo si eksplanacijaki nota, na definicija pe kodo so si e Roma thaj/vaj Phirutne.

- Sar e internacionalno thaj e EU zakonura dikhehene shkolakere segregacija?
- Sar e internacionalno thaj e nacionalno legislacije dena efektivno protektiribe mamuj e shkolaki segregacija thaj e javera forme katar e strukturalno diskriminacija?

- **Introdukcija/avguni vorba**
“Dikhipe upral e Romane thaj Phirutnengere chavorengi vash edukacija akcentosar upral e diskriminacijakere praktike ani edukacija” kotar i **Lilla Farkas**, Koordinatoro pe rasa (Roma) ani Europaki Drakhin/Netvorko vash e legalno ekspertura pe gender jekhipe thaj na-diskriminacija

Phuchipena & Deipe palpale pe phuchipena

- **“Nakhipe katar e diskriminatorno bariere ande edukacija phendine katar le studentura”**
Harne intervenice katar Ondrej Olah, purano student ando Babington Academy Leicester/INSCHOOL Roma, Ambasadoro, Khetanesko Thagaripe (UK) thaj **Sybil Lee**, Romani aktivistka, thaj trenero, Khetanesko Thagaripe (UK)

11.00 - 11.30

Tea/kafa pauza

11.30 - 13.00

Europutne Konsileskere instrumentura thaj butja vash sikuripe e hakajesko pe edukacija, siguripe eliminiripe e diskriminacijako thaj lacheder kvaliteti kater e edukacijaki provizija

Tematura vash e diskusija:

I sesija ka diskutuili vash e legalno obligatorno instrumentura ko protektiribe e hakajesko vash e chavora ani edukacija. Dureder, ka dikhe pes pasheder o legalno/kanunesko kazo vash e Romengi edukacija, dikhindoj upral o monitoring thaj so ka kerel pes dureder kana kodo hakaj si phagerdino thaj na dela pes lokheder avipe dzi pe kvalitetno thaj inkluzivno edukacija.

- *Hacharipe/haljovipe e legalno instrumentongo ani protekcija e hakajengo ani chavorengi edukacija: lokheder avipe dzi pe kvalitetno edukacija*
- *Legalno jurisdikcija ande “Romane Eudukacijakere Kazura”: Chavorengere hakaja, diskriminacija, segregacija thaj legalno odraba*
- *Monitoringo upral so te kerel pes thaj phageripa thaj violence e hakajesko pe lacheder kvalitetno thaj inkluzivno edukacija*

Moderatoro: **Thorsten Afflerbach**, Sherutno e Divizijako vash e Romengo thaj Phirutnengo Timo, Europako Konsili

- **“Maripe mamuj shkolaki segregacija ani Europa trujal inkluzivno edukacija”** kotar **Françoise Kempf**, kotar Europutne Konsilesko Ofiso e Komesaresko vash e Manushikane Hakaja
- **“Europutne Socijalno Chartako leipe ano arakhibe/protektiribe e socijalno hakajengo vash e Roma thaj e Phirutne”** kotar i **Amaya Ubeda**, Sekretarijato e Europakere Komitetosko vash e Socijalno Hakaja
- **“Implementiribe e krisasripenengi kotar o ECtHR thaj e kazura vash e Romani edukacija”** kotar **Szymon Janczarek thaj Mate Mohácsi**, Departmento vash Egzekucija e Krisaripaski kotar e Europutni Kris vash e Manushikane Hakaja
- **“Shkolako sektregacijako agoripe thaj nakhavibe e pharipengo vash e jekha-jekhutni participacija a ni edukacija”** kotar **Wolfram Bechtel**, Europaki Komisija mamuj Rasizmo thaj Natolerancija (ECRI)
- **“Akceso pe edukacija le Romane thaj Phirtunengere shavore protektirimo katar le Fremutni Konvencija vash protekcija katar e Nacionalno Mineritutura”** kotar **Michaël Guet**, Sekretarijato katar e Fremutni Konvencija vash protekcija katar e Nacionalno Mineritutura
- **“Politikakere idej pe rolja le romane shibjakiri and edukacijaki inkluzija le Romane shavorengi thaj phurengi”** **“Policy Guidelines on the Role of the Romani Language in the Educational Inclusion of Romani Children and Adolescents: Plurilingual Education in Action”** by **Ahmed Murat Kilic**, Devizija pal edukacijaki politika

Diskusija

13.00 -14.30

14.30- 16.00

Haben

Legalno draba thaj javreder violence upral e chavorengo hakaj vash lokheder avipe dzi pe kvalitetno thaj inkluzivno edukacija

Kodi sesija ka prezentuil e pozitivno akcijakere aktivipenengo mamuj shkolaki segregacija, legalno draba vash e hakajesko phageripe dzindoj pala e raportura kotar e krisaripasko monitoring. Kodola aktivitetngere cilura/resaarina sit e den suoporto vash e legislative, administracijakere thaj politikane pharuvipena te shaj te harnjarel pes e shkolaki segregacijape Romane thaj Phirutngere chavore, maripe mamuj strukturalno diskriminacija thaj promoviripe inkluzivno edukacija.

Tematura vash e diskusija:

- Haljovipe vash e shkolaki segregacijaki prohibicija thaj o hakaj vash edukacija trujal e legalno drabengere instrumentura
- Lunge vramako impakto kotar e shkolaki segregacija
- Substantivno jekhipe thaje membrongere themengere obligacije te eliminirinen e segregacija thaj te sigurinen kvalitetno edukacija

Moderatorka: **Sarah Burton** Komiteto pal egaliteto thaj na-Diskriminacija, Sekretarijato katar e Parlamentosko Asemblea katar o Konsilo la Evropako

▪ **Introdukcija/avgovorba**

“Reprezentiribe vash e desegregacijakere politike, aktivitetura thaj strategikani litigacija” kotar i Margareta Matache, Direktoro ano Roma Programo, François-Xavier Bagnoud Ventro vash Sastipe thaj Manushikane Hakaja, Harvard Univerziteti

- **Strategikani litigacija thaj olakere implikacije upral nacionalno kanoneskere kazura thaj politikano buhljaripe** dzaindoj pala *Orsus thaj Javera vs. Croatia, Sampanis thaj Javera vs Greece, Lavida thaj Javera vs Greece* kotar **Theodoros Alexandritis**, Legalno konsultantno, NGO Treja - Albania

Pozitivno Akcie pe nacionalno thaj lokalno nivelo:

- **“Eforto pe desegregacija pe lokalno nivelo ande Ungro”** katar **Kegy**, Advokato vash Manushikane hakaja, Sherutni ande Rosa Parks Foundation, Ungro
- **“Inkluzivno Edukacijaki Politika vash Romane schavorengi integracija ande Slovako”** katar **Ján HERO**, Advajzero le Sekretaro le themesko, Ministeriumo vash Edukacija, Rodipe thaj Sport, Slovakia thaj telo-Sherutno ando Ad hoc Ekspertongo Komiteto pala e Romane thaj Phirutngere Butja (CAHROM)

Diskusija

16.00 - 16.30

16.30-18.00

Tea/kafa

E civilno societakiri rola ande publikane interesoski litigacija, sar triton partija katar e manusha so keren intervencija thaj azhutinena e nacionalno pozitivno aktivipa vash e shkolaki segregacija

E participantura ka len jekh buhlo haljovipe vash o baro spektruimi kotar e civilno societakere kontribucije vash o maripe mamuj e shkolengi segregacija thaj strukturalno diskriminacija ani edukacija, specijalno kana anena pes anglal e Europaki Kris vash Manushikane Hakaja thaj anglal Europako Komiteto vash e Socijalno Hakaja. Europako Konsilo phenel vash e importantno rola so khelel e civilno societa ani ekskluzijako proceso kotar e krisaripa thaj rekomandacije vash e legalno drab ape nacionalno nivelo sar manushikane hakajengere kazura save so butivar vazden e manushikane hakajengere kazura thaj e publikani sama vash lende Imputo kotar e majtelune manusha save so keren intervencija deindoj shajipe vash e buhleder konsideracije.

Tematura vash diskusija:

- Bisigurime dzvdipaskere kondicije sar bariera vash e chavengo shkolaripe
- Dikhipe upral e egzaminacijakere procesura thaj egzemplura katar e 'lache praktike' ande fundavne sikljovne shkole vash e Romane thaj Phirutngere chavore

Moderatoro: **Claude Vivier, Le Got**, Sherutni ande Edukacijako thaj Kulturako Komiteto katar e Konferencija le INGO

- *Komunitetako dijalogo thaj participacija sar vitalno metodologija ani segregacija thaj ko resipe dzi ko 'inkluzivno komunitakoro bajraripe' (ICD)*

- **“ I Civilno Societa thaj o Kolektivno Rovipaskiri Procedura ani Europaki Socijalno Charta ano decizije: [Europutno Romengo thaj e Phirutnengo Forumo \(ERTF\) v. France, Complaint No. 119/2015](#)”** kotar **Miranda Vuolasranta**, Prezidenti ande Europutno Romengo thaj Phirutnengo Forumo (ERTF)
- **“Le Civilno Societoski rolja ande komuntetosko dzangalipe vash participacija thaj inkluzivno edukacija vash savorenge”** kotar **Martin Kaleja**, Assoc. Professoro thaj Sherutno le Rodipasko centro vash Socijalno inkluzija ande Univerzitetu kotar Opava, Chekosko them
- **“Civilno societaki buchi upral e lokalno kazongi studija ani edukacija”** kotar i **Carmen Tanasie**, Politikako Ofisero ande Europutne Romane Grassroots Organizacijengere Drakhina/Networkura, Brussels
- **“E civilno societaki rola ano monitoring upral e nacionalno desegregacijakere strategij thaj inkluzivno edukacijakoro politikengo buhljaripe”** kotar o **Miroslav Klempar**, INSCHOOL Khetanutno Projekto ande Chehiko Them/Republika

Diskusija

18.00

Avgune divesko agoripe

09.30 - 09.40

09.40 - 11.30

Room 10
Palais de l'Europe

Bukijaki ship: Anglizitsko
thaj Francuzitsko

Introdukcija pe bucharne grupe

Bucharni grupa 1: Buhjaripe e draft Legarutne lilesko vash o civilno societako monitoringo thaj dokumentiribe pe shkolaki segregacija thaj desegregacijakere akcijakere planura

Vi kodo so varesave phundre majangle sasa kerdine pe nesave thema, sar egzemplo/misal legislacija savi so chi del shkolaki segregacija, cikno progreso sasa kerdino pe maripe mamuj kodo fenomeno Civilno societako hemipe si demokratikano instrumento so shaj te lel pes te reportirinel pes pe implementiribe kotar e publikane politike vash e Roma thaj Phirutne. Kodoleske, vuzhe metodologije thaj butja shaj te den legarimaskere instrumentura vash e civilno societakere akterura ani areja katar e edukacijaki diskriminacija.

Fasilitatoro: **Robert Rustem**, Romengo thaj Phirutnengo Timo, Europako Konsili

Diskusija

Room 11
Palais de l'Europe

Bukijaki ship: Anglizitsko
thaj Romanes

Bucharni grupa 2: Buhjaripe kotar o Khetanutno Hacharipe vash e inkluzivno edukacija sa e andre hemime rigencar thaj e Romane thaj Phirutnengere civilno societakere organizacijencar

Khetanutne zora butivar anena dzi pe majlache rezultatura. Ulavindoj e responsibilitetengo kolektivno akcije te chinaven thaj agoren pes e diskriminacijakere praktike ani edukacija vash e Romane thaj Phirutnengere chavore. Khetanutno vakeripe savo so chinavel e diskriminacijakere praktiken ani edukacija ka zurarel e justicijako glaso/krlo, ka kerel korektivno politike, kerel lacheder e hemime manushengi akcija, sigurinel e Romengi thaj e Phirutnengi participacija, ka bajrarel e civilno societaki rola thaj ka ovel mamuj indiferenca.

Fasilitatorka: **Margareta Matache**, Direktoro ano Roma Programo, François-Xavier Bagnoud Centro vash Sastipe thaj Manushikane Hakaja, Harvard Univerziteto

Diskusija

11.30 - 12.00

12.00 - 13.00

Tea/kafa

Leipe e kolekcija kotar e butja diskutirime dzikote dzalas o 8-toto Dijalogosko Khidipe: preliminarno kondicije thaj komentarura sar te dzal pes dureder

E participantura ka len e dikhipena kotar e butja diskutirime dzikote dzalas o khidipe thaj ka identificirinen e klejakere bucha vash e akcijakere prioritatura vash buhjaripe dureder ani areja kotar e Romengere thaj Phirutne chavengere hakaja vash avipe dzi pe kvalitetno thaj inkluzivno edukacija. Kodi sesija khamela pest e interpretirinel e efekton kotar o 8-to Dijalogosko khidipe pe konkretno zora kerdine kotar Europako Konsilo thaj civivilno societa.

Moderatoro: **Tatjana Andjelić**, Sherutni ano Ad hoc Ekspertongo Komiteto pala e Romane thaj Phirutnengere Butja (CAHROM)

- Presentacija kotar e efektura e bucharne grupendar thaj propozalura so te kerel pes majdur thaj aktivitetura

Diskusija

- Phandavibaskere Vorbi: **Hallvard Gorseth**, Sherutno e Departmentosko a.i. vash o Romengo thaj Phirutnengo Timo, Europako Konsilo

13.00

E khidpasko agoripe